

Anbefalinger fra Forum for koordination af uddannelsesforskning om videnspredning

Forum for Koordination af Uddannelsesforskning har i løbet af første halvår af 2015 igangsat en undersøgelse af videnspredningen på folkeskoleområdet. Konsulentfirmaet Rambøll har gennemført Analyse af videnspredning – spredning af forsknings- og udviklingsviden, der knytter sig til grundskolen.

Viden er afgørende for en god folkeskole, hvor eleverne trives og bliver så dygtige, de kan. Derfor skal uddannelsesforskningen være relevant og af høj kvalitet. Samtidig skal viden spredes fra forsknings- og udviklingsmiljøerne og ud til forvaltninger og skoler, så man her får adgang til ny viden om, hvad der virker i klasseværelserne.

Med folkeskolereformen er der skabt grobund for en styrket spredning af dansk uddannelsesforskning til folkeskolen mv. Dels gennem en række nationale tiltag, herunder fx Ph.d.-rådet for uddannelsesforskning, styrket efteruddannelsesindsats i folkeskolen og dels gennem et øget strategisk fokus i kommunerne, f.eks. kommunernes strategier for folkeskolen mv.

Analysen viser, at videnspredning i dag finder sted i begrænset omfang og i vid udstrækning foregår i lukkede cirkler. Forskningsmiljøerne deler primært viden internt og med andre forskningsmiljøer, ligesom skoleledere oftere deler viden med andre skoleledere, skolens pædagogiske personale og vejledere. Der er således sjældent en direkte kontakt mellem de institutioner, der producerer viden, f.eks. universiteter og professionshøjskoler, og de aktører der skal anvende denne viden i praksis, f.eks. skoleledere og det pædagogiske personale. Der er sjældent formuleret en strategi for videnproducenternes formidlingsarbejde.

Analysen viser derudover, at størstedelen af den videnspredning, der finder sted, formidles gennem såkaldte katalysatorer, som bearbejder – eller remedierer denne viden f.eks. ved at udvikle materiale til undervisningen. Remedieringen finder sted på tværs af offentlige og private aktører som f.eks. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, EMU danmarks læringsportal, private forlag og medier. Det er sjældent, kommunerne har formuleret en separat og formel strategi for anvendelsen af viden, dog har hovedparten klare målsætninger herfor.

20. 01 2016

Styrelsen for Videregående
Uddannelser

Bredgade 43
1260 København K
Tel. 7231 7800
Fax 7231 7801
Mail uds@uds.dk
Web www.ufm.dk

CVR-nr. 3404 2012

Resumé af analysen

Analysen er gennemført efter opdrag fra Uddannelses- og Forskningsministeriet samt Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling på vegne af Forum for Koordination af Uddannelsesforskning. Her følger en kort opsummering, hvorefter der følger seks anbefalinger fra forummet.

Videnspredning omhandler spredning af uddannelsesforskning mellem forskningsprofessions- og praksismiljøet på grundskoleområdet. Viden udveksles således mellem forskellige aktører f.eks. universiteter, professionshøjskoler, sektorforskningsinstitutioner, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, kommunale aktører, forlag og videnportaler, medier og skolens pædagogiske praksis herunder lærere, pædagoger, vejledere og skoleledere.

Det samlede vidennetværk på grundskoleområdet udgøres af de tre nedenstående aktører. Selvom en aktør kan have flere roller, skelnes der mellem:

- *Videnproducenter*, der genererer og formidler viden, f.eks. forskningsinstitutioner
- *Brugere*, der identificerer og tilegner sig viden, f.eks. pædagogisk personale
- *Katalysatorer*, der remedierer viden, så brugerne oplever den som relevant og anvendelig, f.eks. medier, forlag og videnportaler

Styrelsen for Videregående
Uddannelser

Remediering beskrives i analysen som en formidling, der udgør en videnoverførsel med en margin for fortolkning eller direkte omsætning af videnindholdet til umiddelbar anvendelse af i praksisfeltet. Analysen viser, at remediering ofte er en forudsætning for, at uddannelsesforskning effektivt omsættes i et praksismiljø og forankres her.

Læreruddannelsen kan fungere både som videnproducent, katalysator og bruger af ny viden. I analysen er læreruddannelsen dog primært betragtet som katalysator, herunder som formidlingskanal for ny viden.

Analysen er inddelt i fire dele, en netværksanalyse, en producentanalyse, en brugeranalyse og en videnflow- og medieringsanalyse, som fra hver deres vinkel illustrerer en høj kompleksitet i videnspredningen.

Netværksanalysen viser

- Videnproducenter, skoleledere og det pædagogiske personale søger og modtager generelt mere viden, end de giver videre.
- Videnproducenterne deler oftest viden med det nære professionelle netværk, dvs. andre videnproducenter.
- Der er en lav direkte videnspredning fra videnproducenter til skoleledere og pædagogisk personale. Med andre ord sker der kun sjældent en direkte formidling fra uddannelses- og forskningsinstitutionerne til skoleledere og lærere.
- Skolelederne søger oftest viden direkte fra Danmarks Evalueringsinstitut, og næst hyppigst fra professionshøjskolerne.
- Pædagogisk personale søger oftest viden direkte fra professionshøjskolerne, mere præcist fra centre for undervisningsmidler, efter- og videreuddannelse og læreruddannelsen.
- Den hyppigste videnkatalysator for det pædagogiske personale er Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestillings kanaler, herunder EMU'en, SkoleKom

og læringskonsulenter. Den hyppigste videnkatalysator for skoleledere er de kommunale aktører, f.eks. kommunale viden- og ressourcecentre, pædagogiske konsulenter, skolechefer og fagdirektører.

- Medierne, f.eks. artikler i dagblade, tv-programmer og sociale medier er den næst hyppigste videnkilde for både skoleledere og pædagogisk personale. Samtidigt er medierne den hyppigste eksterne modtager af viden fra videnproducenterne. Således er medierne samlet en meget væsentlig katalysator for vidensspredning.
- Forlag og andre videnportaler, f.eks. fagblade, faglitteratur og folkeskolen.dk er det pædagogiske personales tredje mest anvendte videnkatalysator.

Producentanalysen viser

- Universiteters og professionshøjskolars praksis for vidensspredning er relativt ens i forhold til formidlingsform, omfang, målgruppefokus, formidlingskanaler og den tid/de ressourcer, som anvendes til formidling.
- Videnproducenterne anvender primært egne formidlingskanaler, f.eks. tidsskrifter og egne forlag, når de formidler viden i en dansk kontekst eller til praksis.
- To tredjedele af de videnproducerende institutioner har ikke en strategi for formidling. Formidlingen fra videnproducenter forankres i stedet i det enkelte projekt og baserer sig på individuelle interesser og kompetencer frem for institutionelle, strategiske overvejelser.
- De professionelle normer og de eksisterende økonomiske incitamentsstrukturer understøtter kun i begrænset omfang praksisrettet formidling. I stedet tilskynder de videnproducenterne til at fokusere på publicering af forskningsartikler i internationale tidsskrifter.
- Der er ikke nogen form for centrale formidlingskanaler for videnproducenterne, der koordinerer formidlingen. Formidlingen fremstår derfor fragmenteret og ukoordineret.
- Der er en lav grad af videnovertagelse mellem professionshøjskolens videnproducenter og professionshøjskolens medarbejdere på læreruddannelsen. På universiteterne fremstår de faglige miljøer ofte som spredte og fragmenterede, og de arbejder kun i begrænset omfang sammen med f.eks. læreruddannelsen.

Styrelsen for Videregående
Uddannelser

Brugeranalysen viser

- Kolleger er primær videnkilde for det pædagogiske personale. Herefter er EMU Danmarks Læringsportal, folkeskolen.dk, forlag med udgivelser rettet mod grundskolen, f.eks. Dafolo, og centre for undervisningsmidler, nogle af de aktører, som hovedparten af det pædagogiske personale modtager eller søger ny viden hos. Også medierne, SkoleKom og skolens faglige ressourcepersoner er vigtige videnkilder for det pædagogiske personale.
- Lærerne søger oftest viden, der har fagdidaktisk karakter, og de anvender viden som inspiration til planlægning og gennemførelse af undervisningen.
- Skolelederne søger og formidler oftest viden om generelle emner, samt om læring og tværgående temaer, der har til formål at udvikle skolens indhold, praksis og organisering.
- Skolelederne har betydelig indflydelse på vidensspredning og videnanvendelse i skolens praksis. En fjerdedel af skolerne har en strategi for videnudvikling.
- Skolernes vejledere/ressourcepersoner fungerer som centrale videnformidlere på skolerne.

- De kommunale ledere søger at styrke vidensspredning gennem strategiske satsninger, f.eks. strategisk kompetenceudvikling, reorganisering af skolevæsenet og udviklingen af professionelle netværk.
- Ingen af de 15 udvalgte kommuner i undersøgelsen har en separat og formel strategi for anvendelsen af viden i kommunernes skolevæsen. 14 ud af de 15 kommuner har dog klare målsætninger herfor.

Videnflow- og medieringsanalysen viser

- Nøglekatalysatorer i vidennetværket på grundskoleområdet er bl.a. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, herunder i særlig høj grad EMU Danmarks Læringsportal, men også Ressourcecenter for Folkeskolen, fagprofessionelle netværk som f.eks. Skolelederforeningen, medier som f.eks. dagblade og tv-programmer, forlag og praksisrettede videncentre som f.eks. Dafolo, folkeskolen.dk og centre for undervisningsmidler samt kommunale aktører og skolens faglige ressourcepersoner.
- Integreret vidensamarbejde, der danner bro mellem videnproducerende miljøer og praksis, kan fungere som en succesfuld kanal til overførsel og forankring af viden.
- Videnproducenterne formidler kun i mindre omfang viden til de samme kilder (katalysatorer), som brugere, f.eks. pædagogisk personale, ofte søger viden fra. Opgaven med at oversætte viden til didaktiske og faglige redskaber, der kan anvendes i skolen(remediering) varetages primært af private aktører, f.eks. Dafolo og folkeskolen.dk. Hertil kommer centrale videnportaler som EMU'en.
- For at opnå en effektiv vidensspredning er det vigtigt, at:
 - Den videnskabelige viden remedieres, sådan at den adresserer de konkrete behov hos praktikerne i grundskolen.
 - Vidensspredningen understøttes af kommunen f.eks. i form af kompetenceudvikling og vejlednings- og rådgivningsfunktioner på kommune- eller skoleniveau.Der gennemføres en opfølgende mundtlig formidling og dialog med det pædagogiske personale og skoleledere om anvendelsen af en formidlet viden. Formidlingen af viden og videnprodukter times i forhold til øvrige strømninger på det givne tidspunkt.

Styrelsen for Videregående
Uddannelser

Forumets anbefalinger

Forummet har en række grundlæggende opfattelser, som sammen med analysens resultater ligger til grund for forumets anbefalinger.

Viden er ikke entydig, men dynamisk og udvikles og ændrer sig over tid.

Viden omsættes og omformes i samspil med praksis. Der er mange led i videnlandskabet, der interagerer og påvirker hinanden, herunder forskningsproduktion, vidensomsætning, videndeling, formidling og forankringsprocesser i forhold til praksis.

Viden kan forstyrre og udfordre de aktiviteter og tilgange, der plejer at blive anvendt i praksis. Ny viden kan give inspiration, metodeforslag, løsningsforslag på konkrete udfordringer og perspektivering til praksistilgangene hos pædagogisk personale, vejledere, skoleledere, kommunale aktører mv.

Forskningsviden omfatter i denne sammenhæng grundforskning, anvendt forskning og udvikling. Disse aktiviteter støtter hinanden og interagerer, således at de ikke altid klart kan adskilles.

Videnspredning kan ske gennem uddannelse og efteruddannelse, skriftlig og mundtlig omsætning af viden, præsentation og formidling samt faglig udveksling og samarbejde.

Forumets seks anbefalinger:

Videnproduktion

1. *Forskningen bør være rettet mod udfordringer og problemstillinger på grundskoleområdet og i lærer- og pædagogprofessionen på kort og lang sigt.*
 - Omfanget af dialog mellem videnproducenter og brugere samt aftagere bør øges.
 - Videnproducenterne bør udarbejde strategier for at fremme en forskningsproduktion, der tager udgangspunkt i relevante problemstillinger, som identificeres i dialog med brugere og aftagere.
 - Ministeriet for Uddannelse og Forskning bør etablere et forskningsprogram, som strategisk styrker forskningen på relevante områder og fremmer samarbejde mellem uddannelses- og forskningsinstitutionerne, samt aftagerne.

Styrelsen for Videregående
Uddannelser

Interaktion og samarbejde

2. *Interaktionen mellem professionshøjskoler, universiteter, øvrige videninstitutioner, skoler og kommunale forvaltninger bør styrkes. Der er behov for bedre synergi og flere samarbejder mellem de forskellige sektorer.*
 - Videnproducenterne bør øge antallet af forsknings- og udviklingsprojekter på tværs og intensivere samarbejdet med aktører fra praksis om videnproduktion.
 - De enkelte videninstitutioner samt kommuner og skoler bør etablere en organisering, der understøtter muligheder for forsknings- og udviklingsarbejde og samarbejde på tværs.
 - Udvekslingen af viden mellem sektorer bør styrkes, f.eks. gennem muligheder for tværgående ansættelsesforhold og udvikling af karriereveje.

Forskningsformidling

3. *Der bør sættes strategisk og systematisk ind for at fremme formidling af forskning gennem øget anerkendelse af formidlingsopgaven, jf. også forumets tidligere anbefaling om et pointsystem for formidling¹.*
 - Videnproducenter bør udarbejde en strategi for formidling af forsknings- og udviklingsresultater blandt andet i dialog med brugere og aftagere om behovet.

¹ Forum for Koordination af Uddannelsesforskning gennemførte i 2014 en kortlægning af dansk forskning på grundskoleområdet mv. og udsendte på baggrund heraf ti anbefalinger til bedre udnyttelse af ressourcerne på forskningsområdet den 12. november 2014. Link: <http://ufm.dk/publikationer/2014/filer-2014/anbefalinger-fra-forum-fra-uddannelsesforskning.pdf>

- Videnproducenter bør sikre, at forskere og videnmedarbejdere har stærke formidlingskompetencer målrettet brugerne.
- Videnproducenterne såvel som Uddannelses- og Forskningsministeriet bør arbejde for at styrke forskernes incitamenter til formidling.
- Fremdriften i opgaven med at fremme forskningsformidlingen og formidlingskompetencerne bør følges løbende. Ministeriet for Uddannelse og Forskning bør i samarbejde med videnproducenterne udvikle et oplæg hertil.

Videnkultur i folkeskolen

4. *Videnkulturen i folkeskolen bør udvikles. Det indebærer, at kommunale forvaltninger, skoleledere og pædagogisk personale i højere grad opsøger og anvender forskningsviden.*
- Kommunernes forvaltninger og politiske ledelse, skolernes faglige vejledere/ressourcepersoner og skolelederne bør sikre, at skolerne og kommunerne følger en strategi for forskningsinformeret pædagogisk praksis.
 - Kommunernes forvaltninger og skolelederne bør understøtte, at det pædagogiske personale i deres løbende faglige udvikling i højere grad opsøger ny forsknings- og udviklingsbaseret viden. Det kan blandt andet være i form af kompetenceudvikling, teamsamarbejde, skolens interne arbejde samt i eksternt samarbejde med dagtilbud og ungdomsuddannelser, videninstitutioner mv., herunder eksempelvis kommunale udviklingsprojekter.

Styrelsen for Videregående
Uddannelser

Professionsuddannelsernes videngrundlag

5. *Koblingen mellem videnproduktionen og uddannelserne på professionshøjskolerne bør styrkes, så ny viden integreres i grund, efter- og videreuddannelsen af lærere og pædagoger.*
- En større del af underviserne på professionshøjskolerne bør have erfaring med videnproduktion og videnomsætning. Kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning af professionshøjskolernes medarbejdere bør derfor fortsat styrkes.
 - Videnproducenterne bør sikre en stærk kobling mellem det personale, der producerer viden, og det personale, der underviser på uddannelserne.
 - Der bør ske uddannelse og ansættelse af ph.d'er inden for grundskoleområdet, lærerprofessionen og pædagogiske professioner. Ph.d'er bør gennem deres stipendium og efterfølgende have en tæt tilknytning til lærer- og pædagoguddannelserne.
 - Professionshøjskolerne bør understøtte, at lærer- og pædagogstuderende og undervisere ved professionshøjskolerne orienterer sig i international litteratur, og at nye forskningsresultater integreres i undervisningen.
 - Universiteterne bør bidrage til videnanvendelse og videnomsætning i grund-, efter- og videreuddannelsen af lærere og pædagoger, bl.a. ved at indgå forskningssamarbejde med professionshøjskolerne, styrke videnformidling til professionshøjskolernes uddannelser og bidrage til kompetenceudvikling af professionshøjskolernes undervisere.

Remediering

6. *Det er en central opgave at remediere viden. Opgaven bør anerkendes og prioriteres. Viden bør remedieres, så den målrettes de relevante institutioner, skoler, kommunale forvaltninger mv.*
- Videnproducenterne bør i større udstrækning understøtte remedieringsopgaven. Remediering bør være en del af uddannelses- og forskningsinstitutioners formidlingsstrategi.
 - Videnproducenterne bør være i løbende dialog med praksis/brugerne om remediering og anvendelse af forskningsviden.
 - Der er behov for at forbedre kanalerne til formidling af forskning, herunder at styrke forskningsformidlingen via eksisterende kanaler som f.eks. Centre for undervisningsmidler, EMU'en, de pædagogiske læringscentre og private aktører.
 - Det foreslås, at ministerierne, og videnproducenterne i samarbejde og i dialog med aktørerne i praksis bidrager til, at EMU'en samt øvrige videnkanaler styrkes, så forskning formidles målrettet til forvaltninger, skoleledere, pædagogisk personale mv.

Styrelsen for Videregående
Uddannelser